

Nr 142.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utsträckning av tiden för anmälan om inlösen av skattefrälseräntor; given Stockholms slott den 12 februari 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Felix Hamrin.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 februari 1932.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Hamrin, anmäler fråga om utsträckning av tiden för inlösen av skattefrälseräntor och anför:

Frälseräntor finnas av huvudsakligen två olika slag, skattefrälseräntor och frälse-skatteäntor. De förra hava uppkommit därigenom, att kronan till någon enskild överlätit sin rätt till den från ett skattehemman utgående räntan. De senare åter hava tillkommit på så sätt, att ägare av frälsehemman antingen avhänt sig jordägarerätten till hemmanet med förbehåll om rätt att för sig och efterkommande av hemmanet åtnjuta

viss ränta eller ock, ehuru mindre vanligt, med bibehållande av jordäganderätten till annan upplåtit rätt till viss ränta av hemmanet. Skattefrälseräntorna äro följaktligen med hänsyn till sättet för sin uppkomst av offentligrättslig natur, ehuru de på grund av överlåtelsen från kronan till enskild blivit föremål för privaträttsliga förfoganden. Frälse-skattefrälseräntorna däremot äga jämväl med hänsyn till sitt ursprung privaträttslig karaktär. Denna skillnad i sättet för uppkomsten av de båda slagen av frälseräntor har föranlett, att de åtgärder, som under senare tider vidtagits i ändamål att bringa frälseräntestitutet att upphöra, beträffande de skilda slagen av räntor inriktats på olika sätt. I korthet uttryckt hava sålunda skattefrälseräntorna i sammanhang med grundskatternas avskrivning blivit föremål för *inlösen* från statsverkets sida, var- emot frälse-skattefrälseräntorna enligt lag den 8 november 1912 genom offentlig myndighets medverkan kunna *avlösas*, därvid kostnaden för avlösningen, som i sin helhet förskjutes av statsmedel, slutligen till huvudsaklig del eller tre fjärdedelar bäres av ägaren till den fastighet, från vilken rän- tan utgår, och till återstoden, en fjärdedel, av statsverket.

*Gällande
bestämmelser
om inlösen
av skatte-
frälseräntor.*

Vidkommande skattefrälseräntorna bestämdes genom förordning den 11 september 1885 (nr 55), att de räntor å skattefrälsehemman, vilka genom köp, byte eller gåva kommit från kronan i enskild persons eller verks, menighets eller inrättnings ägo och icke blivit med jordäganderätten för- enade, finge i mån som vederbörande ägare därom framställde anbud, se- dan behörig utredning om utskyldernas rätta natur och belopp ägt rum, för statsverkets räkning inlösas. I förordningen meddelades tillika grun- der för inlösningsprisets bestämmande m. m. ävensom föreskrift, att ve- derbörande ägare, som ville begagna sig av den sålunda bestämda inlö- sen, skulle inom ett år från författningens dag därom hos kammarkolle- gium eller vederbörande länsstyrelse göra anmälan.

Efter till 1911 års riksdag avlåten proposition (nr 161), som vann riks- dagens bifall, meddelades genom förordning den 2 juni 1911 (nr 73) bestäm- melse av innehåll, att räntor å skattefrälsehemman, vilka vid något till- fälle före den 1 april 1911 varit med jordäganderätten förenade, finge utan hinder därav inlösas för statsverkets räkning, varigenom sådana räntor alltså likställdes med räntor, vilka icke varit med jordäganderätten för- enade.

I enlighet med särskilda riksdagsbeslut har tiden för anmälan om in- lösen av skattefrälseräntor utsträckts, senast enligt kungörelse den 8 april 1927 (nr 95) till utgången av år 1932.

Nämnda kungörelse föranleddes av Kungl. Maj:ts av 1927 års riksdag bifallna proposition nr 38, vari jämväl framlades förslag till ändrade grunder rörande inlösningsprisets bestämmande. I överensstämmelse med detta förslag utfärdade Kungl. Maj:t samma dag, den 8 april 1927, kun- görelse (nr 96) av innehåll, att inlösningspriset skall bestämmas till det

kapitalbelopp, som erhålles genom att räntorna efter medeltalet av markegångsprisen för de sistförflutna tio åren med tillagd forsellönsersättning av 8 öre kubikfoten för råg och korn och 6 öre kubikfoten för havre kapitaliseras efter 4 procent, därvid dock markegångspris för 1921 och och tidigare år icke skall tagas i beräkning.

För att även i de fall, då ägarna av inlösningsbara skattefrälseräntor icke anmält desamma till inlösen, räntegivarna skulle bliva delaktiga av grundskatteavskrivningens förmåner, föreskrevs genom kungörelse den 3 februari 1888 (nr 1), att ägare av skattefrälsehemman, vars ränta, ehuru varande av den i 1885 års förordning avsedda beskaffenhet, icke blivit av statsverket inlöst, skulle från och med år 1888 erhålla årlig ersättning av statsmedel. Denna ersättning, som till en början utgjorde 30 procent av räntan och genom lagen den 2 december 1892 angående avskrivning av de å viss jord vilande grundskatter och vad därmed äger sammanhang bestämdes till så stor del av räntans belopp, som motsvarade det för grundskatteavskrivningen vid varje tid gällande procenttal, utgår efter denna avskrivnings fullbordande med en summa, motsvarande hela den erlagda räntan.

För bestridande av de utgifter, som statsverket enligt det anförda har att vidkännas med avseende å frälseräntorna, äro i riksstaten för innevarande budgetår under sjunde huvudtiteln uppförda särskilda förslagsanslag till inlösen av skattefrälseräntor, till ersättning för skattefrälseräntor samt till avlösning av frälse-skatteräntor. Dessa anslag hava emellertid i statsverkspropositionen till årets riksdag sammanförts under en enda anslagstitel (se sjunde huvudtiteln, punkten 23).

När dåvarande chefen för finansdepartementet den 12 november 1926 för Kungl. Maj:t anmälde fråga om utsträckning av tiden för inlösen av skattefrälseräntor, förklarade han, bland annat, att han i likhet med dem av sina företrädare i ämbetet, vilka haft anledning att behandla förevarande spörsmål, ansåg det önskvärt, att de inlösningsbara skattefrälseräntorna snarast möjligt bringades att upphöra. Sedan frågan senast år 1924 varit föremål för åtgärd, hade inlösen av räntorna skett i synnerligen ringa omfattning och det syntes departementschefen uppenbart, att någon förändring i detta förhållande icke stod att vinna utan att inlösningspriset bestämdes till vad som kunde anses motsvara räntornas verkliga värde. Departementschefen ansåg emellertid, att därest inlösestiden efter 1927 års utgång utsträcktes med ett icke alltför obetydligt antal år, exempelvis fem, och samtidigt en föreslagen förhöjning av inlösningspriset vidtogs, ränteägarna under samma tid skulle mera allmänt begagna sig av möjligheten till inlösen. För en tvångsinlösen av alla då ännu utgående inlösningsbara skattefrälseräntor, vilken skulle medfört en betydande engångskostnad, lade dock liksom tidigare de statsfinansiella förhållandena hinder i vägen.

*Föredragande
departements-
chefen år
1926.*

Föredragande departementschefens uppfattning, att den föreslagna och sedermera genom ovan omförmälda kungörelsen den 8 april 1927, nr 96, föreskrivna förhöjningen av inlösningspriset skulle komma att stimulera ränteägarna att begagna sig av möjligheten till inlösen, har visat sig riktig. Under tiden den 1 juli 1927—den 30 juni 1931 har nämligen av statsverket för inlösen av skattefrälseräntor utbetalats ett sammanlagt belopp av i runt tal 290,000 kronor — därav cirka 61,000 kronor under periodens sista budgetår — mot endast omkring 30,000 kronor under närmast föregående fyraårsperiod. I viss mån på grund av den relativt betydande inlösen, som skett efter utgången av år 1927, har statsverkets kostnader under utgiftstiteln ersättning för skattefrälseräntor väsentligt nedgått, nämligen från i runt tal 49,000 kronor under budgetåret 1926/1927 till cirka 33,000 kronor under budgetåret 1930/1931. Sistnämnda utgiftspost giver emellertid vid handen, att skattefrälseräntor till avsevärt värde ännu kvarstå och säkerligen jämväl efter innevarande års utgång komma att kvarstå oinlösta.

Kammarkollegium.

Sedan kammarkollegium anmodats att yttra sig rörande lämpligheten av en utsträckning av tiden för anmälan om inlösen av skattefrälseräntor även efter utgången av år 1932, har kollegium i skrivelse den 7 september 1931 tillkännagivit, att kollegium — som hade under behandling en undersökning rörande existerande frälseräntor med flera avgifter av fastigheter samt frågan om de åtgärder, som eventuellt borde vidtagas med avseende å desamma — i avbidan på ny lagstiftning i ämnet icke hade något att erinra mot att tiden för anmälan om inlösen utsträcktes med tre år eller till utgången av år 1935.

Departementschefen.

Det nuvarande statsfinansiella läget synes göra det mindre lämpligt att nu förverkliga tanken på en tvångsinlösen av de återstående skattefrälseräntorna. Vid sådant förhållande torde förslag böra föreläggas riksdagen allenast om en utsträckning av tiden för anmälan om inlösen av sådana räntor. Mot den av kammarkollegium föreslagna tidsbegränsningen har jag intet att erinra. Såsom redan antytts, fastställes inlösningspriset enligt nu gällande bestämmelser huvudsakligen med hänsyn till medelmarkgångspriset å spannmål under de sist förflutna tio åren. Någon anledning att föreslå ändring härutinnan torde icke för närvarande föreligga.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:tt måtte i proposition föreslå riksdagen besluta, att den genom förordningarna den 11 september 1885 (nr 55) och den 2 juli 1911 (nr 73) bestämda inlösen av skattefrälseräntor må även efter 1932 års utgång äga rum, därest vederbörande ränteägare, som vill begagna sig av denna inlösen, därom i den ordning, förstnämnda författning stadgar, gör anmälan inom utgången av år 1935.

Vad föredragande departementschefen sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

R. Borgström.